افغانستان - تاجکستان – پاکستان
ورکشاپ آب سرحدی
مادیول سوم اموزش از راه دور

۳ – دریای های هندوکش افغانستان پامیر، هندوراج و همالیه غربی.

نام های دریا ها (شکل ۳،۱ الف ب و ج)

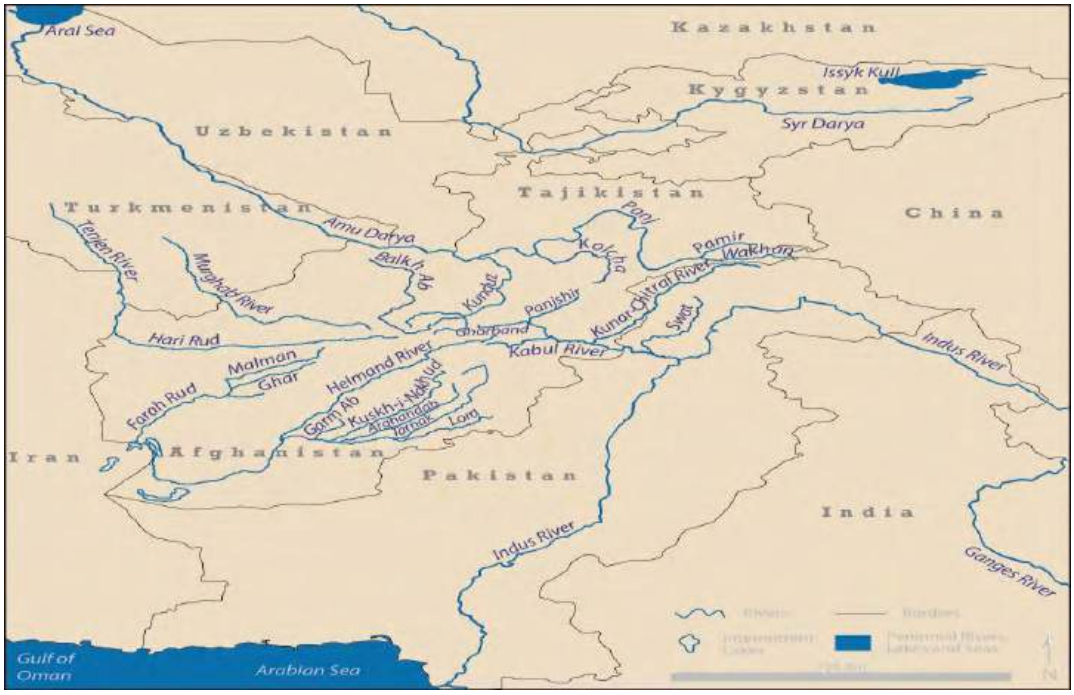

شکل ۳،۱ الف : نقشه بعضی دریاهای مهم افغانستان به شکل منطقوی ارایه شده که در آن دریاهای تاجکستان در شمال و پاکستان در جنوب نشان می دهد .

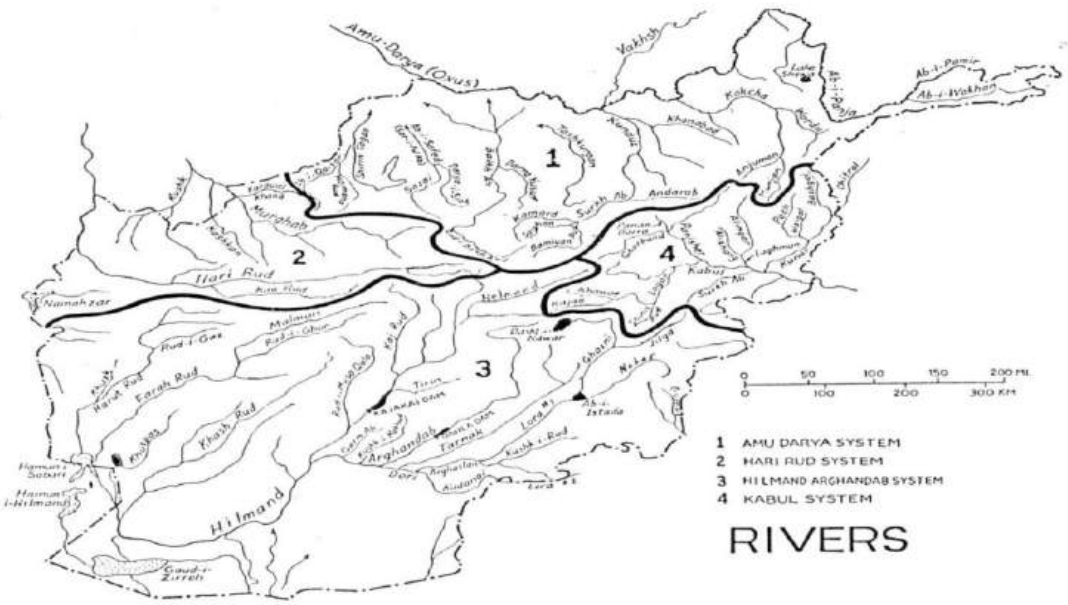

شکل ۳،۱ ب: نقشه و نام های دریاهای مهم افغانستان به زبان انگلیسی است .

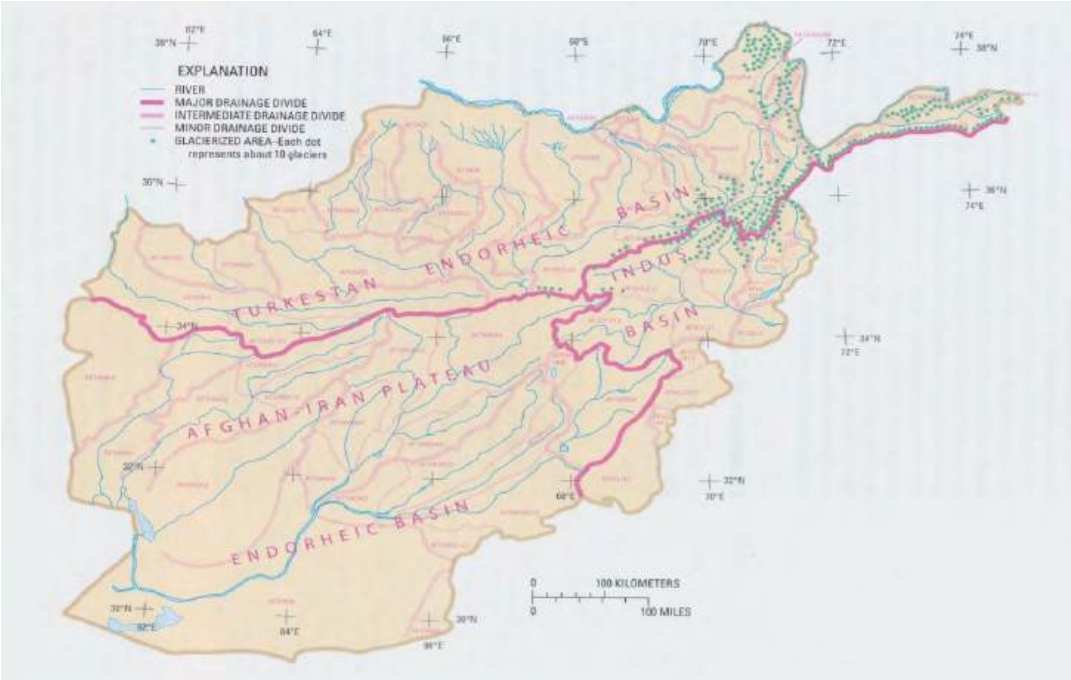

شکل ۳،۱ ج: نقشه دریاهای مهم افغانستان که حوزه دریایی افغانستان و هم چنان منابع آبی که از یخچالها سرچشمه می گیرند نشان می دهد هر نقطه سبز مساوی است به ۱۰ کتله یخچال های که در شمال و شرق کشور تمر کز یافته است .

سیستم دریای کابل (Exorheic) که به بحر میرزید. (شکل ۳،۲)

غوربند - پنجشیر – لوگر - چترال - کنر - کابل - سوات - سند - بحر هند

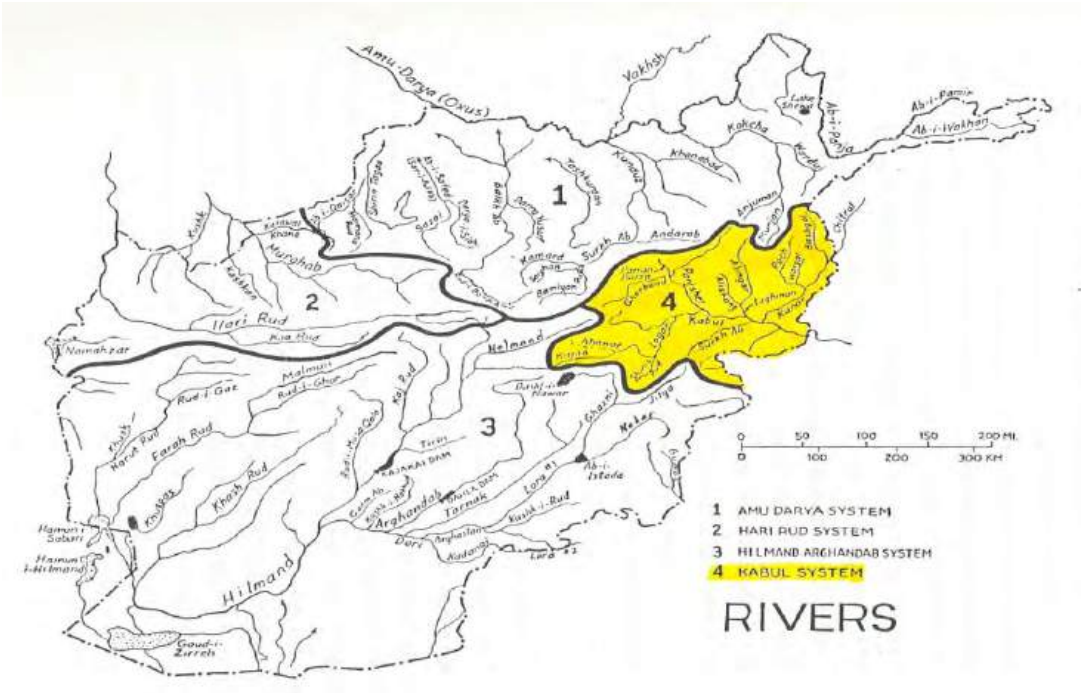

شکل ۳،۲: نقشه سیستم حوزه دریای کابل.

سیستم دریای هلمند (Endorheic) که به بحر نه می ریزد:(شکل ۳،۳)

هلمند - ارغنداب سیستم - فرو رفتگی سیستان - جهیل های موسی هامون - گودزیره

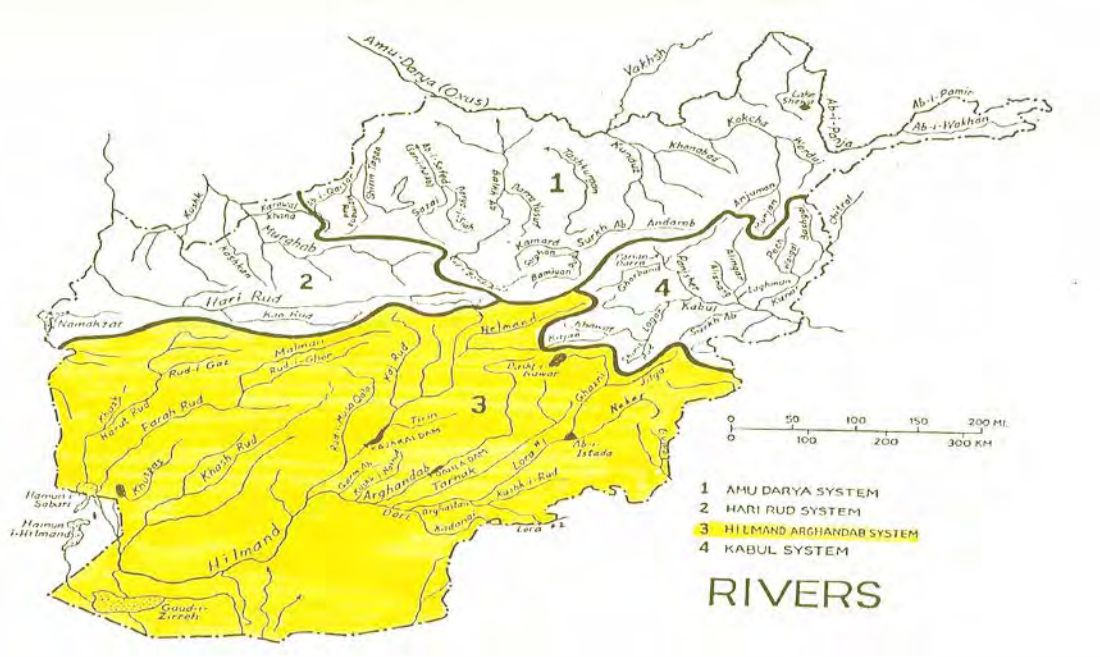

شکل ۳،۳: نقشه سیستم دریا های حوزه هلمند.

شکل ۳،۴: سیستم دریاهای حوزه هریرود، تنجن و مرغاب .

هریرود - تنجن - دشت قره قم - کشک - مرغاب - دشت قره قرم

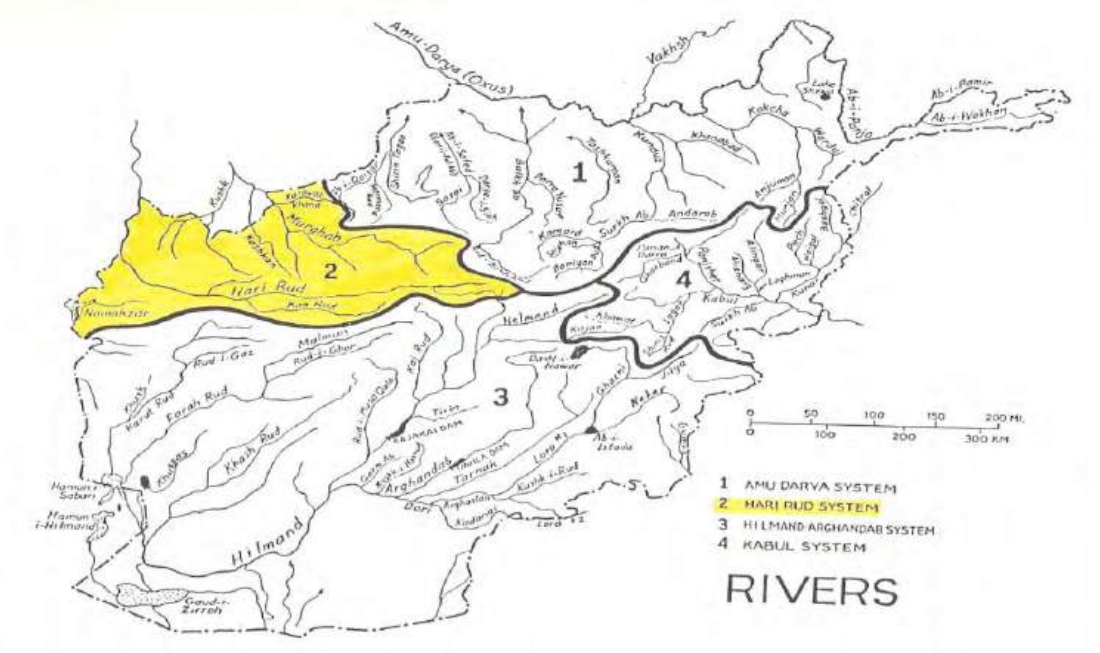

شکل ۳،۴: نقشه دریای های حوزه هریرود

شکل ۳،۵: سیستم حوزه دریای امو .

آب پامیر - آب واخان - دریای پنج - کوکچه - کندوز - امو و بحیره اورال

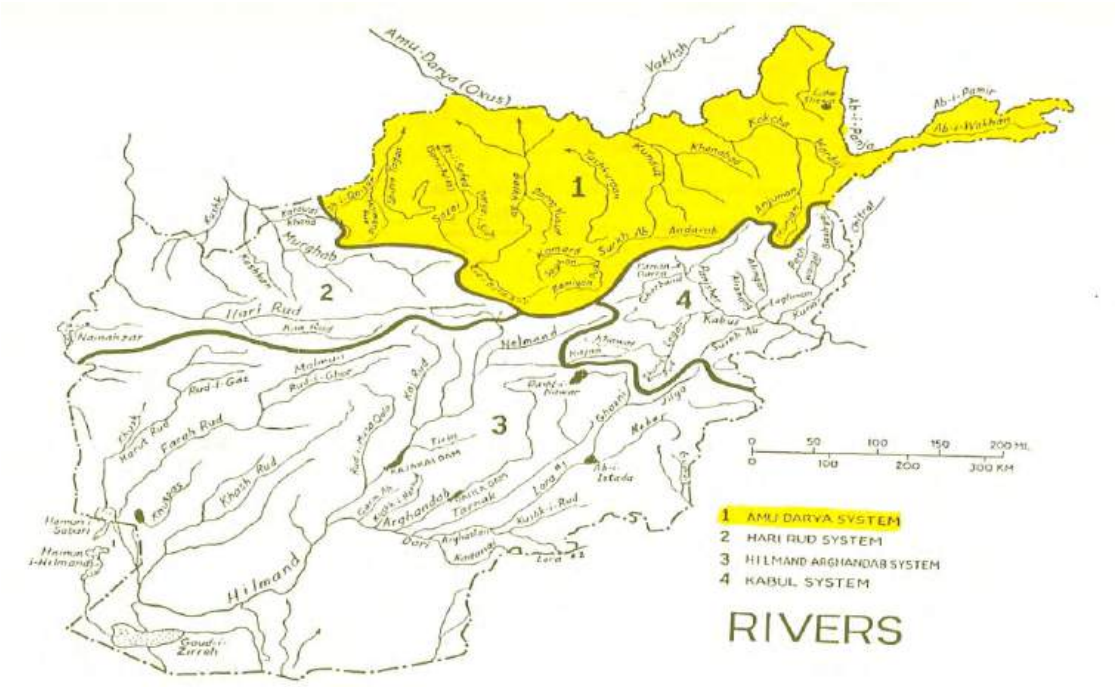

شکل ۳،۵: نقشه حوزه سیستم دریای آمو

سیستم دریای کابل (Exorheic) است و با دریای سند یکجا می شود و در بحر هند میریزد . اگر چه درسال های خشکسالی دریای سند قبل از اینکه به بحر برسد خشک می شود .

از دریای های دیگر افغانستان که کاملاً در داخل کشور جریان دارد وبه نام دریاهای (Endorheic) یاد می شود و به شکل کامل در زراعت مورد استفاده قرار می گیرد و یا در منطقه ریگی در حوزه دشتی تبخیر می شود.

دریاهای افغانستان از لحاظ تنوع بسیار مشهور اند و فعالیت ان در ساختار زمین های رسوبی بسیار قوی است و آب ان برای افغانها ارزش حیاتی دارد .

(جدول ۱،۳ شکل ۱،۳ الف ، ب و ج)

دریای های بزرگ، افغانستان خشک از کوه های هندوکش و پامیر سرچشمه می گیرد و به صورت عمده منشاء ان برف و یخچال ها است و به سمت مناطق کم ارتفاع که نشیب ان زیاد است جریان دارد .

در بهار و تابستان جریان آب آن به حد اعظمی می رسد، زیرا که آب برفهای ذوب شده در دریا جریان دارد و در خزان و زمستان آب ان کم می شود و بعضی دریاهای بزرگ خشک می شود. مقدار بیشتر آب بر اساس آب شدن برف زمستان و یخچال های قبلی حاصل می شود که یکی از مشخصات ان ترسبات بیشتر است. شبکه های جریان آب موقتی در مناطق که ارتفاع ان کم است فروان است که به صورت عموم در تابستان توسط طوفان های بارانی پر شده و این مناطق تا اندازه زیاد مشخصات مناطق دشتی را وانمود میسازد. این وضع در جای واقع می شود که باران موسمی از سمت جنوب به کشور داخل شود.

جدول ۱،۳: اوسط سالانه آب جاری در افغانستان (favre and kamal, 2004).

حوزه دریا	ساحه به فیصدی	اوسط سالانه جریان اب bcm	مجموع % جریان سالانه آب
آمو	14	48	57
کابل	12	22	26
دریای هلمند	43	9،3	11
هریرود ـ مرغاب	18	3	4
حوزه شمالی	13	1،8	2

شکل ۳،۶ الف: دریای کابل در سال ۱۹۷۸ .

شکل ۳،۶ ب: دریای کابل در جریان خشک سالی های اخیر.

شکل ۳،۶ ج محل نزدیک ولسوالی سروبی سال ۱۹۷۷ .

دریا های افغانستان بر اساس موقیعت حوزه های آبی به سه ساحه عمده کنترول تقسیم شده اند. (به شکل ۱،۳ ج مراجعه گردد):

۱ – به سمت شمال و شمال غرب جریان دریای امو که از لحاظ حجم آب با دریایی نیل شباهت دارد و دریای امو و دریاهای دیگر به مناطق کم ارتفاع اسیای مرکزی و ترکستان جریان پیدا میکند.

۲ – به سمت غرب و جنوب غرب جریان قوی اب خصوصاً به سطح مرتفع افغانستان و ایران که حوزه بسته شمرده می شود تا اندازه زیاد از لحاظ ساختار به واسطه دریای هلمند کنترول می شود و به حوزه که به نام سیستان یاد می شود و بالای سرحدات افغانستان ایران واقع است میریزد.

۳ – دریای کابل به سمت جنوب شرق جریان دارد و با معاونین خود به سیستم حوزه سند که حوزه ازاد است، داخل می شود. بیشتر آب این جریان بزرگ در مرکز و منطقه شرقی، خصوصاً در جایی که ارتفاع آن زیاد است، رطوبتی که بادهای غربی و همچنان مونسون هند و پاکستان که از جنوب و جنوب شرق وارد کشور می شود، جذب می کند، از جمله تمام دریای عمده که از مناطق مرتفع افغانستان منشاء میگرد تنها آب دریای کابل به بحر میریزد . دریای کابل در پل اتک با دریای سند یکجا می شود. دریا های دیگری که از سرحدات افغانستان خارج می شود، دریای امو و معاونین ان می باشد که درشمال سرحد کشور را به میان اورده وحوزه ترکستان را که یک حوزه بسته است تشکیل می دهد و در بحیره ارال که آب ان در حال کاهش است میریزد. در شمال غرب دریای مرغاب و هریرود حوزه ترکستان که آن هم حوزه بسته شمرده می شود، جریان دارد. دریای هلمند در جنوب غرب کشور به حوزه بسته و فرو رفته سیستان که به هامون هلمند یاد می شود، میریزد . (شکل های ۳،۷ الف بِ ج و هـ).

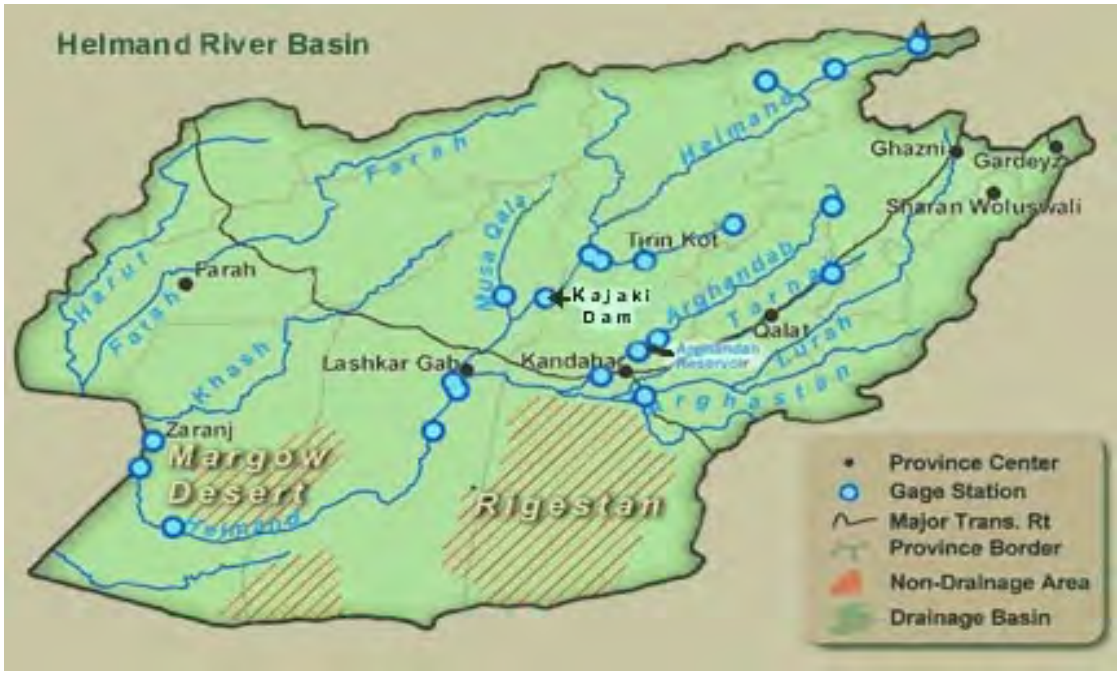

شکل ۳،۷ الف : نقشه دریای هلمند که دارای استیشن بزرگ اندازه گیری حجم آب است و اشکال عمده اراضی را نشان می دهد.

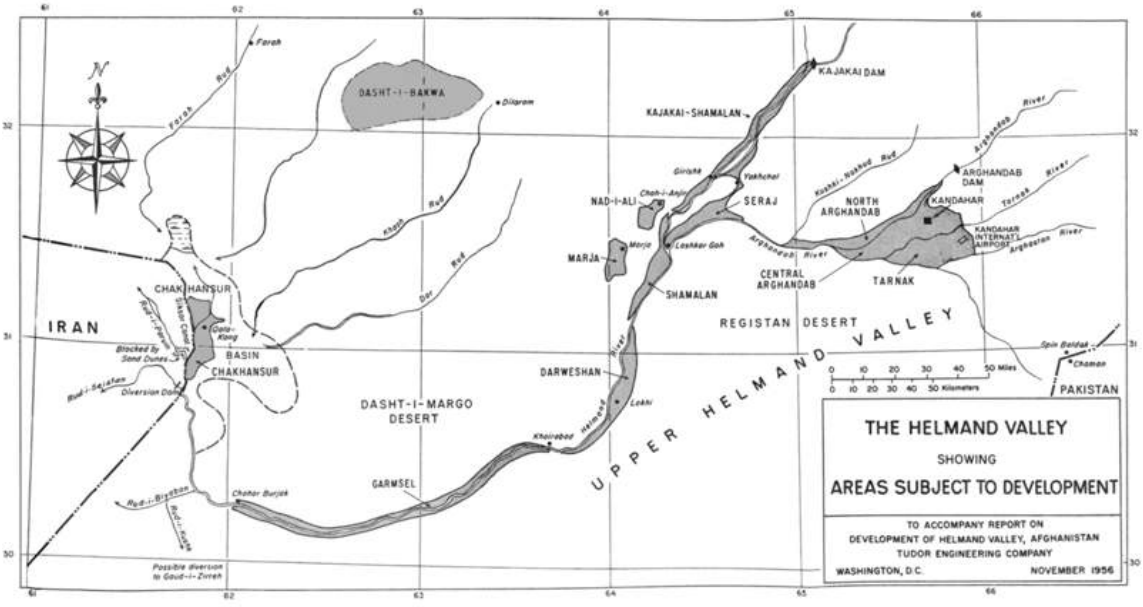

شکل ۳،۷ ب: نقشه کهنه سفلی دریای هلمند.

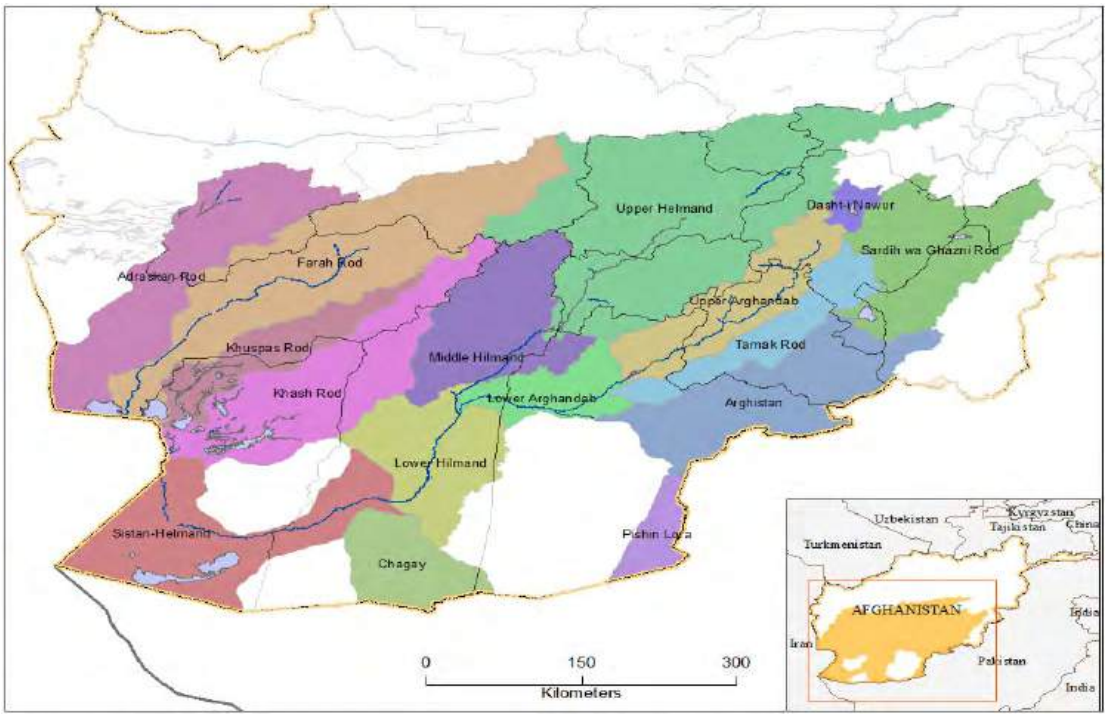

شکل ۳،۷ ج: نقشه حوزه فرعی دریای هلمند که به فرورفتگی های سیستان می انجامد.

شکل ۳،۷ د : عکس هوایی بند کجکی میباشد.

شکل ۳،۷ هـ: عکس هوایی پل بر دریای هلمند در نزدیکی بند کجکی.

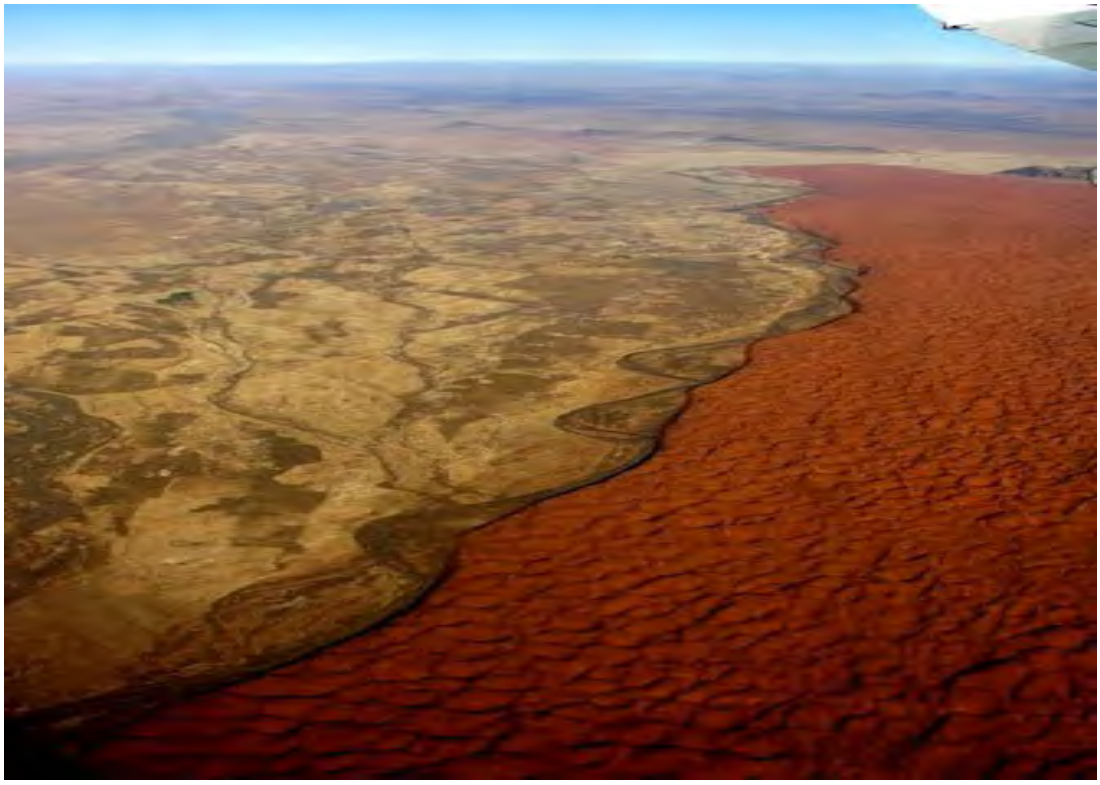

شکل ۳،۸: تپه های ریگی سرخ رنگ ریگستان که به طرف دریای دوری که از جمله دریاهای فرعی دریای ارغندداب است در حال انکشاف است.

تمام این دریا ها در مناطق مرتفع از آب که از برف یا یخچال ها و یخ یخچالهای سنگی سرازیر می شود قبل از ان که از تنگه های کوه ها گذشته و به وادی وسیع داخل شود، جایی که جریانات متعدد آب به مناطق کم ارتفاع میدانها سیلابی بیانجامند، جریان آب کم عموماْ وادی های جریان موقتی آب در وادی ها معمولا از کوههای سرازیر می شود که انواع مختلف مواد مترسبه را ترسب می دهد و جریان آب سریع و جریان مواد مترسبه در جلو دامنه کوه ها پکه های ترسباتی را که نشیب و ساحه آن متفاوت است تشکیل می دهد. شکل (۹،۳ – ۱۰،۳)

شکل۳،۹: ترسبات پوشیده از برف در افغانستان از نقاط بالایی کوه ها منشاء میگرد که توسط فرسایش مواد رسوبی که از مناطق بالا انتقال داده به شکل پکه از طریق شبکه (جوی) های خشک شده آب پرگـنده می شود و در منطقه وسیع پایین تجمع می کند.

شکل ۳،۱۰: عکس قمر مصنوعی که ساحه وسیع را احتوا می کند (مقیاس ان ۲۰ کیلومتر است). پکه ترسبات برف مزار شریف که توسط مردم برای استفاده از آب دریای بلخ که در جنوب منطقه سبز در کوه منشأ میگـرد بوجود آمده است. درین منطقه جریان آن از جنوب به طرف شمال میباشد.

اکثر مناطق پکه های ترسباتی دارای شبکه و یا جوی های طبیعی و یا مصنوعی که از آن به منظور آبیاری استفاده میشود می باشد. این پکه های ترسباتی(Alluvial fan) و میدانها سیلابی دریاها به مناطق کم ارتفاع که نسبتاْ وسیع است، نشیب ان کمتر است و میدانهای رسوبی را تشکیل داده است، داخل می شوند قبل از ان که به حوزه های جهیل های موقتی یا باطلاقها بیانجامد. اکثریت این مناطق ساحه تپه های ریگی بوده و قبل از اینکه جهیل خشک شود، به این حوزه توسط جریان دریا ها اورده شده است. در قرنهای قبلی اسناد و ریکارد تاریخی نشان می دهند که اکثر مناطق مرتفع زمین های کم ارتفاع به صورت وسیع توسط جنگلات یا گیاه وبته ها پوشیده شده که برای نفوذ آب بارندگی مساعد بوده و در اهسته کردن جریان آب تا ثیر دارد. وقتی که در افغانستان در سه دهه گذشته جنگلات به سرعت از بین رفت و صحراها توسعه یافته و باعث افزایش سیلاب های متنوع در افغانستان گردیده است. رژیم هایدرولوجیکي افغانستان فرق میکند، زیراکه در طول سال کنترول جریان آب مختلف است بعضی از دریا ها رژیم بارانی دارد که آب ان در اخیر زمستان و بهار به حد اعظمی و در اخیر تابستان و اوایل خزان به حد اصغری می رسند و یک تعداد ان به کلی خشک می شوند. بسیاری از دریاهای آب های جاری از اپریل - می تا نومبر و دسمبر آب ندارند . رژیم بارانها سیلابی در جا هایکه آب در ان جریان ندارد رخ می دهند. در دره، وادی، جوی، و نوله در افغانستان خصوصاْ در وقت آب شدن سریع برف یا بارنها طوفانی تابستان در ان آب جریان پیدا می کند. رژیم برف افغانستان در کوه های بلند شمال شرق در زمستان مقدار جریان آب ان کم است زیراکه در این وقت آب منطقه منجمد میباشد. جریان آب در تابستان به حد اعظمی می رسد زیراکه در این وقت برف و یخ آب می شود . مناطق جنوب شرق که دارای رژیم مونسونی بوده جریان آب ان هم در تابستان به حد اعظمی می رسد، لاکن در این وقت بارنده گی روبه افزایش است .

تخمین واقعی آب قابل دسترسی و استفاده از ان در افغانستان مملو از معلومات نا درست است واحتمال ان به یک سوم می رسد. ظاهراْ تخمین های مختلف خالی از اشتباه نیست و یا قابل اعتماد نیست. چنین معلوم می شود که از تصوراتی که قابل اعتماد نیست نشئت کرده و یا از میتود تخمین ضعیف استفاده شده است و یا هر دو . قسماً علت ان اینست که داتای قابل اعتماد در ۳۰ سال گذاشته جنگ جمع اوری نه شده است و قسماً در میتود پیشگوی هایدرولوجیکی تغیرات رخ داده است. در صورت آب جاری افغانستان یا مجموعه آب دریاهای افغانستان براساس تخمین قدیم سازمان غذایی و زراعت جهان ملل متحد بالغ به ۵۵،۵۷ میلیارد متر مکعب شود. تخمین که کمی دیر تر صورت گرفته، مجموعه آب افغانستان را ۸۴ میلیارد متر مکعب تخمین نموده اند. ظاهراً ۲۸ میلیارد متر مکعب افزایش در آب سالانه افغانستان از منابع غیر معلوم نقل قول شده است و احتمال دارد که درست نه باشد، در حالی که کشور در سالهای اخیر دچار مشکلات جدی دوران خشکسالی بوده بنابر ان ارقام باید کاهش پیدا کند نه اینکه افزایش یابد .

جدول ۲-۳ : براساس حوزه دریایی اوسط حجم سلانه جریان آب براساس ارقام که در وسط قرن بیستم جمع اوری شده است.(Favre and Kamal, 2004; FAO, 1996)

حوزه دریا دریا امو	نام دریا	اوسط حجم سالانه به کیلومترمکعب	فیصدی مجموع
	آب پنج*	36،42	43%
	کوکچه	5،7	7%
	کندز	6	7%
مجموعه		48،12	75%

کابل			
	گومل	0.35	0
	مارو شمل، کرم	0،4	0
	پنجشیر	3،13	4%
	کنر**	15،25	18%
	کابل علیا	21،52	3%
مجموع		21،65	26%

حوزه شمالی			
	تاشقرغان(خلم)	0.06	0
	بلخ آب	1،65	2%
	آب سفید	0،04	0
	شرین تگاب	0،1	0
مجموع		1،88	2%

			هلمند
0	1.25	فراه رود	
0	0،21	ادرسکن رود	
0	0،04	خوسپاس رود	
0	0،17	خاشرود	
0	0،06	کج رود	
0	0،35	غزنی رود	
7%	6	هلمند در بند کجکی	
0	0،22	موسی قلعه رود	
0	0،82	ارغنداب	
0	0،11	هلمند	
0	0،07	حوزه دریای جنوب	
11%	9،3		مجموعه

	0.11	کاشان، کوشک رود
2%	1.6	هریرود
4%	**3.06**	مجموع
100%	**84.01**	

$29km^3$* در تاجکستان $14km^3$ ** در پاکستان $10km^3$ در افغانستان (FAO, 1997)

سیستم دریای امو:

دریای امو (اکسوس) از دهلیز واخان افغانستان از سه آب که بنام اقسوس، آب پامیر و آب واخان یاد می شود سرچشمه می گیرد . و در منطقه سفلی با هم وصل می شوند آب پامیر و آب واخان در واخان با هم یکجا شده و دریایی پنج بدخشان را تشکیل می دهد که قسمت اعظمی سرحد ملی افغانستان وتاجکستان را تشکیل می دهد. شکل ۱۱-۳ ، ۱۲-۳ و ۱۳-۳ :

شکل ۳،۱۱: دریای پنج بدخشان که در چند کیلومتری شمال و جهیل شیوا جریان دارد.

شکل ۳،۱۲: دریا پنج از کوهای پامیر به طرف غرب جریان دارد که افغانستان به سمت چپ و تاجکستان به طرف راست ان موقیعت دارد .

شکل ۳،۱۳: منظره پل نو که بالای دریای پنج بین افغانستان و تاجکستان ساخته شده است .

دریای پنج با دریای کوکچه که از جنوب بدخشان جریان دارد یکجا می شود و دریای امو سرحدات جنوبی متباقی تاجکستان و ازبکستان را با افغانستان و به همین ترتیب قسمت شرقی سرحد شرقی ترکستان را با افغانستان تشکیل می دهند . (شکل ۱۴،۳)

شکل ۳،۱۴: عکس تانک که به امو دریا از سمت افغانستان به حیث تلاش برای مانع شدن از دست دادن خاک و یا توقف فرسایش دریای امو از سمت افغانستان به دریا تیله کردند.

تخمین های که صورت گرفته متفاوت است، زیرا اندازه گیری قابل اعتماد موجود نیست یا ریکارد جریانات قبلی وجود ندارد. لاکن دریای امو که به اندازه نیل آب دارد از تاجکستان اغاز شده است که ۶۱ فیصد آب ان از تاجکستان و ۳۰ فیصد آب ان از افغانستان است. ازبکستان و ترکمنستان که در منطقه پایین یا سفلی جریان دریا موقیعیت دارد، هر دو جمهوریت یکجا، ۵۲ فیصد مجموع آب دریای امو را مورد استفاده قرار می دهند اما فقد ۹ فیصد حجم دریا را با هم شریک ساخته اند. افغانستان از مجموع آبیکه به دریای امو می ریزد کمتر از ۱۰ فیصد آنرا استفاده می کند که بالغ به(یک ونیم تا دو) کیلومترمکعب می رسد که فقد ۲ فیصد مجموع آب دریای امو را تشکیل می دهد. به صورت اوسط جریان آب دریای امو سالانه ۲۰۰۰ متر مکعب در ثانیه است. کوکچه که یکی از دریای های عمده افغانستان در شمال کشور است مقدار آب ان از ۱۰۸ تا ۱۶۳ m^3/sec درسال است. دریای کندز که یکی از معاونین دریای امو است آب اوسط سالانه ان ۱۰۸ مترمکعب در ثانیه است تمام دریا های که در حوزه دریایی شمال شرق جریان دارند آب کافی ندارند که از کوه های که سرچشمه می گیرند به دریایی امو یکجا میشوند. اکثریت انها برای آبیاری مورد استفاده قرار می گیرند و چیزی که باقی می ماند در حوالی دریایی امو در دشت جذب می شوند .

سیستم دریا های هریرود ، مرغاب:

این سیستم دریایی ۱۲ فیصد آب افغانستان را تشکیل می دهند و ساحه اطراف هرات را آبیاری می کند.

شکل ۳،۱۵: عکس دریای هر یرود که منار مشهور جام در کنارآن است.

آب دریای هریرود از افغانستان مرکزی سرچشمه می گیرد و به طرف غرب جریان دارد و شکست وادی را تا سرحد ایران تعقیب می کند، قبل از انکه به طرف شمال انحنا کند که سرحد افغانستان و ایران را در دورترین نقطه شمال غرب تشکیل کند و بعداً بین ایران و ترکمنستان جریان دارد تا این که در ریگستان قرا قرم جذب شود . دریای مرغآب هم در این حوزه از افغانستان خارج می شود و در دشت قراقرم جذب می شود. دریای مرغاب اول در افغانستان در یک دره یا canyon عمیق که عرض ان کم است در امتداد ان ساحه برای آبیاری زراعت ندارد جریان دارد آب مجموع سالانه دریای مرغآب ۵۵ مترمکعب در ثانیه می رسد لاکن در سال ۱۹۳۹ در سیلاب بهاری مقدار ان ۱۰۹۰ مترمکعب در ثانیه رسید. به شکل اوسط مقدار آب ان ۴۱ مترمکعب در ثانیه است لاکن در وقت سیلاب در سال ۱۸۸۶ مقدار ان $367m^3/sec$ اندازه شده بود .

سیستم دریای هلمند ، ارغنداب:

این دریای مهم در یک ساحه وسیع که از بامیان در منطقه مرکزی افغانستان به سمت جنوب غرب به فرورفتگی سیستان و سرحد ایران جریان دارد، که تقریباً ۴۳ فیصد ساحه کشور را احاطه نموده است. دریای ارغنداب که در کندهار جریان دارد به دریای هلمند در نزدیکی لشکر گاه یکجا، می شود . در این سیستم دو بند اعمار شده است.

شکل ۷-۳: در دهه ۱۹۵۰ بند کجکی بالای دریا ی هلمند که در ۷۰ کیلومتری گرشک موقعیت دارد و بند دهله بالای دریای ارغنداب که در ۵۰ کیلومتری شمال شرق کندهار موقعیت دارد ساخته شده. مجموع آب دریای هلمند در سالهای که خشکسالی نبوده تقریباً ۷ کیلومترمکعب تخمین شده بود، که اوسط جریان آب ان از ۹۰ الی ۴۰۰۰ کیلو مترمکعب و حد اعظمی ان بین ۱۸۰۰۰ - ۲۰۰۰۰ متر مکعب در ثانیه بوده است، شاخه عمده ان در دلتا در فرورفتگی سیستان که سرحد با ایران را تشکیل داده و آب آن در جهیل باطلاق هامون می ریزد .

سیستم دریای کابل:

به شکل مجموعی دریای کابل از کوههای مرکزی افغانستان که در غرب شهر کابل موقعیت دارد، سرچشمه می گیرد. دریای پنجیشر که یکی از معاونین دریای کابل است. شکل ۱۶-۳ : از هندوکش که در شمال شرق واقع است اغاز شده است. معاون مهم دریای کابل یعنی دریای کنر به افغانستان از شمال غرب پاکستان داخل می شود. این دریا جمعاً ۱۲ فیصد ساحه افغانستان را دربر دارد و ۲۶ فیصد آب سالانه کشور را دارا است.

شکل ۳،۱۶: عکس دریای پنجشیر در شمال شرق کابل .

این دریا ۳۰۰۰۰۰ هکتار زمین زراعتی را که دارای ارزش خیلی زیاد زراعتی است در افغانستان آبیاری می کند. دریای کابل بار دوم درشمال خیبر پاس داخل پاکستان می شود و در انجا ۵۰۰۰۰ هکتار زمین زراعتی را ابیاری و بالاخره سرانجام در اتک به دریای سند یکجا می شود . دریا کابل از ۳۳ الی ۴۶۰ متر مکعب آب در ثانیه را دارا بوده لاکن در سال های خشکسالی اخیر چندین بار در شهر کابل کاملاً خشک شده بود.

نفوس شهر کابل پنج میلیون نفر تخمین گردیده و آب دریای کابل درشهر کابل کاهش جدی را نشان می دهد، زیرا برف و یخچال های آب شده درکوهها کاهش یافته است. دریای کنر و معاون دریای کابل.

شکل ۱۷-۳: قسمت اعظم آب جاری را تشکیل می دهد که اوسط مقدار آب سالانه ان قبل از انکه به پاکستان داخل شود به ۷۰۰ متر مکعب فی ثانیه می رسد .

دریا های تاجکستان: اکثراً دریا های تاجکستان از یخچال ها و برف های آب شده کوههای پامیر سرچشمه می گیرد که به سمت دریای پنج و امو جریان دارد .

شکل ۱۷، ۳ الف: عکس دریای کنر که در شرق افغانستان به حیث معاون دریای کابل نشان می داده شده است.

شکل ۳،۱۷ ب: نقشه نشان می دهد که دریای مشهور کنر از آب یخچال های هندو راج و کوه های شرقی هندوکش که در شمال غرب پاکستان به حیث دریای چترال قبل از ان که در افغانستان به نام دریای کنر جریان کند، سرچشمه می گیرد.

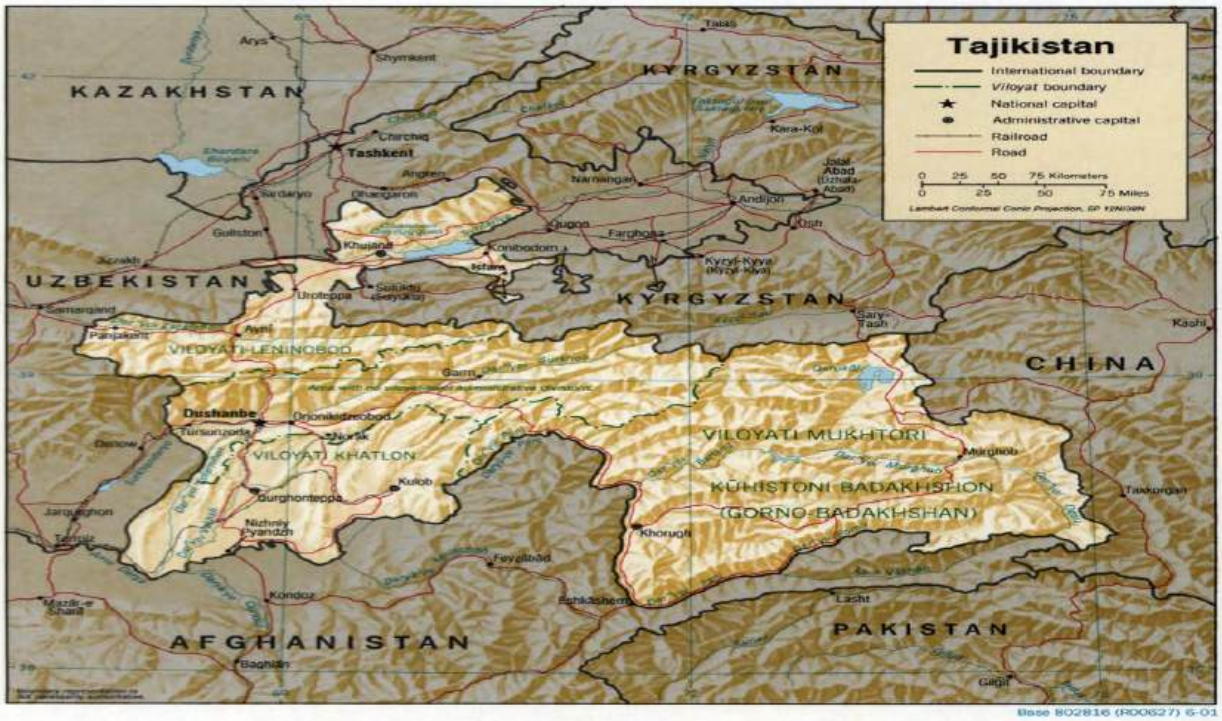

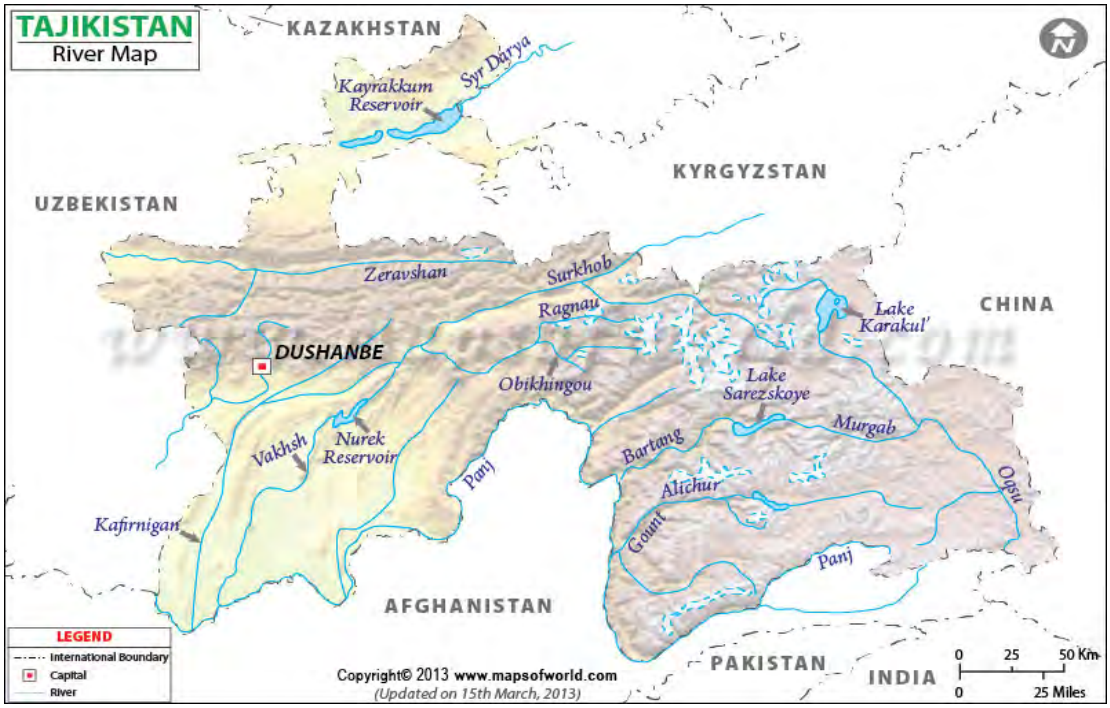

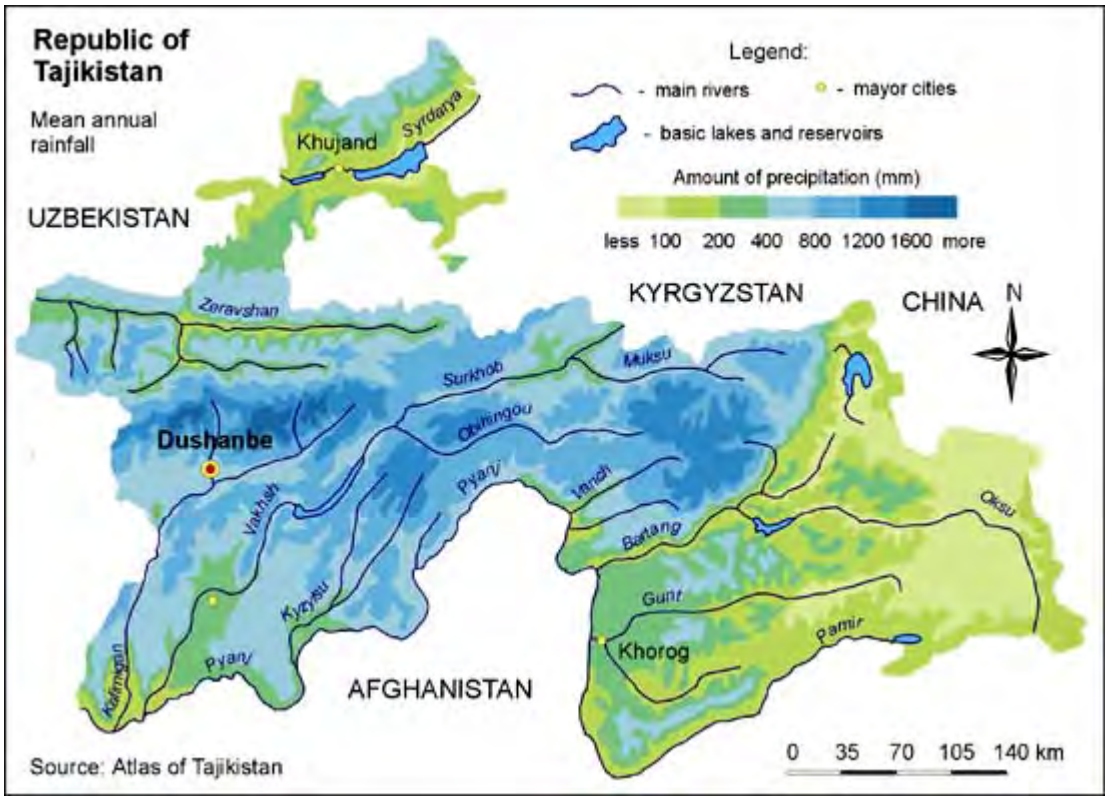

شکل ۳،۱۸ الف، ِ ب و ج نقشه دریا های تاجکستان .

دوامدار بودن: دومدار بودن آب دریاها در افغانستان برای زنده ماندن مردم افغانستان در اینده بسیار مهم و حیاتی است. لاکن اینده تا اندازه زیاد برای اکثر مردم روشن نیست با انهم یک تعداد معیارات ساخته شده که مردم افغانستان را کمک کند که فراهم کردن آب را به شکل بهتر در افغانستان برای مردم تضمین کند.

جدول ۳،۳: این معیارات را باید هرکدام ما بیاموزیم و انرا باید در مکاتب افغانستان تدریس کنیم که برای اینده خوب، بهتر پلان کنیم.

جدول ۳،۳: معیارات دوامدار برای پلانگذاری آب در افغانستان و برای کشورهای همسایه که در سفلی جریان اب دریایي واقع اند .(after Gleick, 1998) این یک لیست ارمانی است زیرا که فعلاً تمام معیارات تطبیق شده نمیتواند.

۱- یکی از ضرورت اساسی به آب، رسیدن ان به قدر کافی برای بشریت بوده تا از اینطریق بتوانند صحت جامعه را تامین کنند.

۲ـ ضرورت اساسی دیگر به اب حفظ، اعاده و تضمین صحت و سلامتی ایکوسیستم میباشد.

۳ـ کیفیت آب باید حد اقل به شکل استاندارد حفظ شود ، که این موضوع بستگی به موقعیت و چگونگی استفاده از اب دارد.

۴ – عملکرد و زندگی روزمره انسانها باید در درازمدت تجدید شدن ذخایر آب تازه را اسیب نرساند .

۵ – معلومات در مورد فراهم اوری منآبع آب ، استفاده و کیفیت آب باید جمع اوری شده و دسترس علاقه مندان گذاشته شود.

۶ – میکانزم موسساتی ساخته شده که از منازعات بالای آب جلوگیری نموده و انرا حل نمایند .

۷ – پلانگذاری و تصمیم گیری بالای آب باید دموکراتیک بوده و نماینده گی تمام جوانب ذیدخل رادر پلان گذاری و تصمیم گیری تضمین نمایند. و تصمیم گیری مستقیم وعلاقمندی متاثرین ذیدخل را مهیا گرداند.

سوالات مادیول سوم اموزش از راه دور (دراینجا کلیک کنید)